

ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА

Кафедра географії та геоекології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри географії та геоекології

 к.г.н., доц. Семенюк Л. Л.

« _____ » _____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Сучасні освітні технології у викладанні географії»

Галузь знань _____ **01 Освіта/Педагогіка** _____

Рівень вищої освіти _____ **другий (магістерський)** _____

Спеціальність **014 Середня освіта (Географія)** _____

Освітня програма **Середня освіта (Географія) та красзнавчо-туристична
робота** _____

Факультет _____ **природничо-географічний** _____

Форма навчання _____ **денна, заочна** _____

Робоча програма з дисципліни «Сучасні освітні технології у викладанні географії» для студентів за напрямом підготовки 01 Освіта/Педагогіка, спеціальністю 014 Середня освіта (Географія)

Розробники: **Маслова Наталія Миколаївна, старший викладач, кандидат географічних наук**

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри географії та геоекології

Протокол від «31» серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри географії та геоекології

_____ к.г.н., доц. Семенюк Л. Л.
(підпис) (прізвище та ініціали)

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання*
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> (шифр і назва)	Нормативна	
Блоків/модулів – 1	Напрямок підготовки/ спеціальність: <u>014 Середня освіта</u> <u>(Географія)</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
Розділів/змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання –		Семестр	
Загальна кількість годин – 120 год.		2-й	1-2-й
		Вид контролю:	
	екзамен	екзамен	
	Лекції		
	20 год.	4 год.	
	Практичні, семінарські:		
	14 год.	4 год.	
	Лабораторні:		
	- год.	-	
	Самостійна робота:		
	86 год.	112 год.	
	Індивідуальні завдання:		
	- год.	-	
	Консультації:		
	-	-	
Тижневих аудиторних годин для денної форми навчання: 2 год.	Рівень вищої освіти: <u>другий (магістерський)</u>		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: продовжити ознайомлення студентів з теоретичними та методологічними основами сучасної методики викладання географії, зокрема з суттю, класифікаціями, концептуальними основами та методичними особливостями застосування сучасних освітніх технологій у викладанні географії; продовжити розвивати творче методичне мислення та первинні методичні уміння, які формують основу фахової та педагогічної майстерності та забезпечують творчий підхід до виконання функцій вчителя географії.

Завдання:

- **навчальні:** забезпечити засвоєння студентами теоретичних засад сучасної методики викладання географії, особливостей застосування сучасних освітніх технологій в процесі навчання географії;
- **методичні:** формувати уміння організовувати процес навчання географії із застосуванням сучасних освітніх технологій;
- **дослідницькі:** формувати уміння працювати з науково-методичною літературою, самостійно проводити наукові дослідження в галузі методики навчання географії, здійснювати діагностування ефективності процесу навчання географії;
- **конструктивні:** формувати уміння планувати та конструювати процес навчання географії із застосуванням сучасних освітніх технологій;
- **організаторські:** забезпечити оволодіння студентами навичками організації навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці та коригування в процесі проведення уроку;
- **практичні:** виробити у студентів уміння користуватися методичним апаратом навчання географії, підготувати студентів до виконання обов'язків вчителя географії.

У результаті вивчення навчальної дисципліни **студент повинен:**

- **знати:** теоретичні засади сучасної методики викладання географії; суть, концептуальні основи та особливості застосування сучасних технологій навчання географії; особливості вивчення географії в умовах профільної старшої школи; суть, завдання, форми і методи самоосвіти вчителя географії;
- **вміти:** адаптувати теоретичні та практичні позиції сучасної дидактики у відповідності до особливостей процесу навчання географії; застосовувати сучасні освітні технології у викладанні географії; планувати процес навчання географії та навчально-пізнавальну діяльність учнів на уроках; здійснювати методичну розробку поурочних планів різних типів уроків; виконувати функції вчителя географії в сучасній школі;
- **оволодіти компетентностями:**

загальні:

ЗК1 Здатність набувати спеціалізовані концептуальні знання у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи.

фахові:

ФК2 Здатність використовувати сучасні освітні та інформаційно-комунікативні технології у викладанні географії в старшій школі. Володіння сучасними геоінформаційними технологіями. Здатність володіти навичками професійної роботи з комп'ютером, використовувати географічні інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Студент демонструє спроможність систематично отримувати нові знання шляхом ознайомлення з науковою та науково-популярною географічною літературою, а також застосовувати їх для вирішення наукових географічних та педагогічних задач.

ПРН 2. Студент демонструє спроможність застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання інформації, вільно орієнтується у спеціальній науковій літературі, вмє знаходити інформацію завдяки Internet-мережі, працювати з науково-методичною літературою та

періодичними виданнями з метою використання в процесі новітніх досягнень географічної та педагогічної науки.

ПРН 3. Студент демонструє спроможність використовувати базові знання з філософії, психології, педагогіки для розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильність до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності. Студент вміє застосовувати закони діалектики, принципи і категоріальний апарат філософії до аналізу природних, соціальних та духовно-культурних процесів і явищ, а також в професійній діяльності.

ПРН 4. Студент демонструє спроможність використовувати сучасні освітні та інформаційно-комунікативні технології у викладанні географії в середній та вищій школі. Володіє сучасними геоінформаційними технологіями; навичками професійної роботи з комп'ютером; вміє використовувати географічні інформаційні технології для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

ПРН 5. Студент демонструє спроможність використовувати знання теоретичних та прикладних основ географічних наук в процесі навчання географії.

ПРН 19. Студент демонструє спроможність управляти колективом учнівської молоді, скеровувати учнівську молодь на отримання позитивних наслідків в результаті навчального та виховного процесів, прогнозувати отримання позитивних наслідків від здійснення навчального та виховного процесів. Студент демонструє спроможність організувати процес навчання географії відповідно до вимог безпеки життєдіяльності й охорони праці.

3. Програма навчальної дисципліни

Розділ 1. Суть і класифікації освітніх технологій. Традиційні технології навчання географії.

Тема 1. Освітні технології: суть та класифікації. Поняття «освітні технології», «педагогічні технології», „технології навчання”. Технологічний підхід у викладанні географії. Етапи впровадження технологічного підходу в освітній процес. Історія виникнення технологій навчання. Види навчальних технологій та моделей навчання у географічній освіті. Структурні частини освітніх технологій: концептуальна основа, запланований результат, модель навчання, алгоритм навчальної діяльності, діагностика, контроль і корекція результатів навчання. Критерії технологічності навчання: актуальність, результативність, цілеспрямованість, системність, наявність інваріантного механізму реалізації методичної моделі навчання, відтворюваність. Освітні технології як основа творчої діяльності вчителя. Класифікації освітніх технологій, які застосовуються у викладанні географії.

Тема 2. Традиційні технології навчання географії. Технології пояснювально-ілюстративного, програмованого, диференційованого навчання. Традиційні технології навчання географії. Технологія пояснювально-ілюстративного навчання: суть, переваги, недоліки, особливості методики застосування. Технологія програмованого навчання. Технологія диференційованого навчання. Суть поняття «диференціація навчання». Види диференціації навчання. Переваги диференційованого навчання географії.

Тема 3. Технологія групової діяльності учнів на уроках географії. Групова робота як різновид колективної форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Види групової роботи. Способи формування груп. Методичні особливості застосування групової роботи на уроках географії. Переваги групової роботи. Складнощі в організації групової роботи на уроках географії.

Тема 4. Технологія проблемного навчання географії. Суть та переваги проблемного виду навчання. Поняття «проблемна ситуація», «проблема», «проблемне питання», «проблемне завдання», «проблемна вправа». Способи створення проблемних ситуацій на уроках географії. Рівні проблемного навчання. Методи проблемного навчання. Етапи розв'язання проблеми. Проблемний урок географії: мета, завдання, структура та методика проведення.

Розділ 2. Інноваційні технології у викладанні географії

Тема 1. Інновації в освіті. Особистісно-орієнтований та компетентісний підходи у викладанні географії. Недоліки традиційної системи навчання. Поняття «інновація»,

«інноваційні технології навчання». Критерії педагогічних інновацій. Інноваційний процес в освіті та його логіка. Інноваційний потенціал педагога. Критерії наявності у педагога інноваційного потенціалу. Особистісно-орієнтований підхід у викладанні географії як сучасна освітня парадигма. Компетентісний підхід у викладанні географії, його сутність та основні складові. Поняття «компетентність» та «компетенція». Види компетентностей: (соціальні, комунікативні, інформаційні, полікультурні, продуктивної творчої праці, саморозвитку та самоконтролю).

Тема 2. Інноваційні технології навчання географії. Нові інформаційно-комп'ютерні технології навчання. Напрямки застосування інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі навчання географії. Можливості та переваги ІКТ в процесі навчання географії. Поняття «електронні засоби навчання». Напрямки використання електронних засобів на уроках географії. Комп'ютер як засіб навчання географії. Можливості, переваги та проблеми при застосуванні комп'ютера як засобу навчання географії. Мультимедійні технології у викладанні географії. Дидактичні можливості інтерактивних мультимедійних дошок. Електронні презентації у викладанні географії. Вимоги до навчальних презентацій. Інтерактивні засоби. Електронні навчальні програми на уроках географії. Види електронних навчальних програм за функціональним призначенням. Характеристики електронних навчальних програм. Структура електронної програми. Методичні вказівки до застосування електронних навчальних програм. Електронний підручник в процесі навчання географії. Електронні атласи та віртуальні глобуси у викладанні географії. Пакет Microsoft Office при підготовці та проведенні уроків географії. Технології дистанційного навчання.

Тема 3. Технологія проектної діяльності учнів. Мета і завдання проектної технології навчання. Проектування в педагогіці. Метод проектів. Вимоги до застосування методу проектів. Переваги методу проектів. Поняття «навчальний проект». Вимоги до навчального проекту. Типи проектів за змістом та характером діяльності учнів, за характером контактів, за кількістю учасників, за тривалістю проведення. Робота над проектом (проектна діяльність): головні умови та алгоритм. Портфоліо та план проекту. Представлення результатів роботи над проектом.

Тема 4. Технології інтерактивного навчання. Поняття «інтерактивне навчання». Мета інтерактивного навчання. Суть та організація інтерактивного навчання. Класифікація інтерактивних технологій за метою уроку та формою організації навчальної діяльності учнів. Технології кооперативного навчання на уроках географії. Технології колективно-групового навчання. Технології ситуативного моделювання. Технології опрацювання дискусійних питань.

Тема 5. Технологія розвитку критичного мислення учнів на уроках географії. Технологія модульного навчання. Технологія розвитку критичного мислення учнів на уроках географії: суть, мета, завдання. Поняття «критичне мислення». Характерні риси критичного мислення. Параметри критичного мислення. Методи і прийоми розвитку критичного мислення. Особистісно-орієнтовані технології навчання. Технологія модульного навчання. Модульна система навчання. Модуль (модульний блок). Модульно-рейтингова система навчання. Переваги модульної системи навчання. Етапи модульно-розвивального навчання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів/змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	Усього	у тому числі						Усього	у тому числі					
		л	п	лаб	інд.	Консультації	СРС		л	п	лаб.	інд.	Консультації	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Блок/модуль 1														
Розділ 1. Суть і класифікації освітніх технологій. Традиційні технології навчання географії.														
Тема 1. Освітні технології: суть та класифікації.	12	2	-	-	-	-	10	10	1	-	-	-	-	10
Тема 2. Традиційні технології навчання географії. Технології пояснювально-ілюстративного, програмованого, диференційованого навчання.	10	2	2	-	-	-	6	10	1	-	-	-	-	10
Тема 3. Технологія групової діяльності учнів на уроках географії.	16	2	2				12	16	1	-				14
Тема 4. Технологія проблемного навчання географії.	14	2	2				10	18	1	-				16
Разом за розділом/ змістовим модулем 1	52	8	6	-	-	-	38	54	4	-	-	-	-	50
Розділ 2. Інноваційні технології у викладанні географії														
Тема 1. Інновації в освіті. Особистісно-орієнтований та компетентісний підходи у викладанні географії.	12	2	-	-	-	-	10	12	-	-	-	-		12
Тема 2. Інноваційні технології навчання географії. Нові інформаційно-комп'ютерні технології навчання. Технології дистанційного навчання.	14	2	2				10	13	-	1				12
Тема 3. Технологія проектної діяльності учнів.	14	2	2				10	13		1				12
Тема 4. Технології інтерактивного навчання.	12	2	2				8	15		1				14
Тема 5. Технологія розвитку критичного мислення учнів на уроках географії. Технологія модульного навчання.	16	4	2				10	13		1				12
Разом за розділом/ змістовим модулем 2	68	12	8	-	-	-	48	66	-	4	-	-	-	62
Разом за семестр	120	26	24	-	-	-	70	120	4	4	-	-	-	112
Усього годин	120	20	14	-	-	-	86	120	4	4	-	-	-	112
Блок/модуль 2														
ІНДЗ			-	-	-	-		-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	20	14	-	-	-	86	120	4	4	-	-	-	112

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Не передбачено	

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1. Суть і класифікації освітніх технологій. Традиційні технології навчання географії.			
			I семестр
1.	Освітні технології: суть та класифікації. Традиційні технології навчання географії. Технології пояснювально-ілюстративного та диференційованого навчання.	2	-
2.	Технологія групової діяльності учнів на уроках географії.	2	-
3.	Технологія проблемного навчання географії.	2	-
Розділ 2. Інноваційні технології у викладанні географії			
			II семестр
4.	Інновації в освіті. Особистісно-орієнтований та компетентісний підходи у викладанні географії. Нові інформаційно-комп'ютерні та дистанційні технології навчання.	2	1
5.	Технологія проектної діяльності учнів в процесі навчання географії.	2	1
6.	Технології інтерактивного навчання на уроках географії.	2	1
7.	Технологія розвитку критичного мислення учнів на уроках географії. Технологія модульного навчання.	2	1
Разом за семестр:		14	4
Разом за рік:		14	4

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Не передбачено		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Розділ 1. Суть і класифікації освітніх технологій. Традиційні технології навчання географії.			
1.	Історія виникнення технологій навчання.	6	6
2.	Освітні технології як основа творчої діяльності вчителя.	4	4
3.	Технологія програмованого навчання.	6	10
4.	Групова робота як різновид колективної форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів. Розробка конспектів уроку із застосуванням групової роботи.	12	14
5.	Способи створення проблемних ситуацій на уроках географії.	4	6
6.	Проблемний урок географії: мета, завдання, структура та методика проведення.	6	10
Розділ 2. Інноваційні технології у викладанні географії			
7.	Інноваційний процес в освіті та його логіка.	2	2
8.	Інноваційний потенціал педагога. Критерії наявності у педагога інноваційного потенціалу.	2	2
9.	Особистісно-орієнтований підхід у викладанні географії як	4	4

	сучасна освітня парадигма. Особистісно-орієнтовані технології навчання.		
10.	Компетентісний підхід у викладанні географії, його сутність та основні складові.	2	4
11.	Інтерактивні засоби. Дидактичні можливості інтерактивних мультимедійних дошок.	6	6
12.	Електронні атласи та віртуальні глобуси у викладанні географії.	4	6
13.	Розробка портфоліо і плану проекту	4	6
14.	Розробка учнівської презентації з результатами роботи над проектом	6	6
15.	Технології кооперативного навчання на уроках географії.	2	4
16.	Технології колективно-групового навчання.	2	4
17.	Технології ситуативного моделювання.	2	4
18.	Технології опрацювання дискусійних питань.	2	2
19.	Методи і прийоми розвитку критичного мислення.	6	8
20.	Технологія модульного навчання.	4	4
	Разом за семестр:	86	112
	Разом за рік:	86	112

9. Індивідуальні завдання Не передбачено

10. Методи навчання

Основні форми організації навчання при вивченні дисципліни «Сучасні освітні технології у викладанні географії»: аудиторні заняття (лекції, практичні заняття); самостійна робота студентів; консультації.

Методи навчання:

За джерелом знань:

словесні: розповідь, пояснення, лекція, інструктаж, бесіда, дискусія, диспут;

наочні: демонстрація, ілюстрація;

практичні: практичні роботи, вправи, розробка конспектів уроків та позакласних заходів, аналіз навчальних програм, підручників, робота з різними джерелами інформації; складання конспектів (тез); підготовка рефератів, доповідей, повідомлень, мультимедійних презентацій, аналіз проблемних ситуацій, метод проектів тощо.

За характером навчально-пізнавальної діяльності студентів: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний; метод проблемного викладу; частково-пошуковий; пошуковий; дослідницький.

Дистанційні методи навчання: телекомунікаційні методи (інтерактивні лекції, практичні заняття, on-line консультації в режимі Zoom-конференцій та зустрічей у Google Meet; робота у Viber-групах), самостійна робота студентів з освітніми ресурсами (освітні платформи Google Classroom, Moodle-ЦДПУ, Вікі-ЦДПУ, Хмарка-ЦДПУ).

11. Методи контролю

Методи поточного контролю: фронтальне та індивідуальне усне опитування, письмове опитування, перевірка практичних робіт, перевірка планів-конспектів уроків, перевірка конспектів (тез), перевірка виконання самостійної роботи, захист рефератів, повідомлень, мультимедійних презентацій, проектів; контрольна робота; опитування, тестування, контрольні роботи, перевірка виконаних завдань з використанням навчальних платформ Zoom, Classtime, Google Classroom), а також месенджеру Viber тощо.

Підсумковий (семестровий) контроль з курсу: екзамен.

**Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
з дисципліни «Сучасні освітні технології у викладанні географії»**

Оцінювання якості знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Поточне оцінювання

Поточне оцінювання здійснюється на практичних заняттях, консультаціях та під час контролю за самостійною роботою студентів.

На кожену тему курсу виділяється 7 балів, в тому числі:

- 4 балів - на усну чи письмову відповідь на теоретичні питання;
- 2 бали - на практичні завдання;
- 1 бал - на самостійну роботу з теми.

Крім того студенти мають змогу отримати **0,5 б.** за доповнення. Студентам також може бути нараховано **до 5 балів** за проходження курсів на освітніх платформах (Prometeus, EdEra, Всеосвіта, На урок тощо) в залежності від обсягу пройденого курсу в кредитах/годинах. Підставою для нарахування балів є отримання відповідного сертифікату.

Критерії оцінювання студентських теоретичних усних відповідей чи повідомлень на практичних заняттях з курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії»

При оцінюванні усних відповідей та повідомлень студентів враховується:

- рівень осмислення навчального матеріалу;
- рівень сформованості аналітичних вмінь і концептуальних підходів;
- повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
- використання додаткової літератури;
- порівняння, зв'язок з практикою, наявність висновків.

Максимальна кількість балів, які студенти можуть отримати за усну відповідь чи повідомлення – **4 бали**.

4 бали ставиться у випадку, коли студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату МНГ та теоретичного матеріалу з курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії». Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань сучасної МНГ та аргументує її. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді мовні та стилістичні помилки.

3 бали ставиться у випадку, коли відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі стилістичні помилки.

2 бали ставиться, коли відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії». Понятійно-термінологічний апарат МНГ в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент має дуже поверхові знання з курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії». Пояснює суть окремих понять. Виклад матеріалу не структурований, порушена послідовність та логіка викладу. Студент

використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

Крім того студенти мають змогу отримати **0,5 б.** за доповнення.

Критерії оцінювання письмових відповідей студентів

При оцінювання письмових завдань враховуються:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність викладу
- уміння формулювати висновки;
- акуратність в оформленні письмової роботи тощо.

Максимальна кількість балів за письмову відповідь – **4 бали.**

4 бали ставиться у випадку, коли студент продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату МНГ та теоретичного матеріалу курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії». Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань сучасної МНГ та аргументує її. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою культурою мовлення. У відсутні відповіді граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

3 бали ставиться у випадку, коли відповідь студента майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій педагогічній ситуації. Матеріал викладено правильною мовою, але присутні окремі граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

2 бали ставиться, коли відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії». Понятійно-термінологічний апарат МНГ в цілому сформований, але студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні, граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли відповідь дуже фрагментарна. Студент має дуже поверхові знання з курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії». Пояснює суть окремих понять. Виклад матеріалу не структурований, порушена послідовність та логіка викладу. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні, граматичні, орфографічні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання практичної роботи

При оцінювання практичних робіт враховуються:

- повнота виконання завдань;
- правильність та якість виконання завдань;
- наявність висновків;
- акуратність в оформленні тощо.

Максимальна кількість балів за лабораторну роботу – **2 бали.**

2 бали ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав завдання практичної роботи з теми. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу з теми практичного заняття. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував високий

рівень оволодіння уміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. До кожного завдання наявні висновки та узагальнення. Студент застосував творчий підхід до виконання завдань. У практичній роботі відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

1,5 бали ставиться, коли студент виконав завдання для практичної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь на питання викладача при захисті роботи майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. При виконанні практичних завдань студент продемонстрував уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Наявні висновки до кожного завдання, але у деяких висновках недостатня доказова база. У практичній роботі присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли студент виконав 2/3 завдань або виконав завдання практичної роботи, але ½ з них виконана не досить якісно. Відповідь на теоретичні питання під час захисту практичної роботи неповна, фрагментарна. Студент продемонстрував недостатній рівень оволодіння вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати тощо. У роботі наявні фактичні та/або стилістичні помилки.

0,5 бали ставиться, коли студент якісно виконав ½ завдань практичної роботи. Демонструє вкрай поверхові знання з тем теоретичного блоку під час захисту роботи. Студент недостатньо оволодів уміннями аналізу, порівняння тощо. Відсутні висновки до окремих завдань або більшість висновків помилкові. У роботі наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Критерії оцінювання самостійної роботи студента

Максимальна кількість балів за виконання завдань для самостійної роботи до кожної теми практичного заняття – **1 бал** (знання матеріалу, який виноситься на самостійне опрацювання, оцінюються згідно критеріїв усного чи письмового опитування на практичних заняттях).

1 бал ставиться у випадку, коли студент повністю і якісно виконав завдання для самостійної роботи з теми. Демонструє досконале знання та розуміння теоретичного матеріалу тієї чи іншої теми курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії», що виноситься на самостійне опрацювання. Вільно оперує різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Наявні посилання на декілька джерел інформації. Відповідь на поставлені запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Аналізує різні підходи до трактування тієї чи іншої проблеми. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань МНГ та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу, культурою мовлення. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні, стилістичні чи мовленнєві помилки.

0,75 бала ставиться, коли студент виконав завдання для самостійної роботи, при цьому 2/3 завдань виконано якісно. Відповідь майже повна, має усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. Висвітлюється зміст окремих класифікацій, методологічних підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Вільно оперує знаннями, застосовує їх в знайомій та новій ситуації. Присутні окремі стилістичні помилки.

0,5 бала ставиться, коли студент виконав 2/3 завдань або виконав завдання, але ½ з них виконана не досить якісно. Відповідь неповна, фрагментарна. Студент не має системних знань з тем курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії», що виносяться на самостійну роботу. Студент оперує, як правило, одним підходом до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію, посилається на одне джерело інформації тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні

посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій педагогічній ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні фактичні та стилістичні помилки.

0,25 бала ставиться, коли студент якісно виконав $\frac{1}{2}$ завдань. Демонструє вкрай поверхові знання з тем курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії», винесених на самостійне опрацювання і неспроможний відтворити інформацію в повному обсязі. Оперує лише окремими фразами. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні та стилістичні помилки.

Контрольна робота

До контрольних робіт допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення студентом установлених правил виконання модульного контролю викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати перевірки КР доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання КР допускається в терміни, визначені викладачем, під час поточних консультацій.

Студент, який не з'явився на модульний контроль (незалежно від причини), має право один раз повторно пройти модульний контроль у визначені викладачем терміни під час поточних консультацій.

Максимальна кількість балів за контрольну роботу з кожного розділу – **8 балів**. Контрольна робота включає 4 завдання. Максимальна кількість балів за кожне завдання модульної контрольної роботи – **2 бали**.

Критерії оцінювання виконання завдань модульної контрольної роботи

2 бали ставиться у випадку, коли студент у відповіді на питання продемонстрував досконале знання та розуміння понятійно-термінологічного апарату МНГ та теоретичного матеріалу курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії»; вільне оперування різноманітними класифікаціями, підходами тощо. Відповідь на поставлене запитання повна, насичена глибокими та розгорнутими судженнями, прикладами, висновками. Виклад матеріалу має логічний, доказовий і послідовний характер. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Вільно висловлює свою позицію з проблемних питань сучасної МНГ та аргументує її. Демонструє творчий підхід до виконання завдань. Володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці не тільки в знайомих, але й в нових ситуаціях. Володіє високою грамотністю викладу матеріалу. У відповіді відсутні орфографічні, граматичні чи стилістичні помилки.

1,5 бали ставиться, коли відповідь на питання правильна і майже повна, судження студента з питання мають усвідомлений та достатньо розгорнутий характер. У відповіді висвітлюється зміст окремих класифікацій, підходів тощо. Виклад матеріалу структурований, логічний, але дещо порушена послідовність викладу. Студент володіє вміннями аналізувати, порівнювати, узагальнювати, систематизувати. Але у відповіді недостатня доказова база, мало прикладів, нечітко прослідковується зв'язок теорії з практикою. При відповіді на проблемні питання студент висловлює свою позицію, але недостатньо її аргументує. Матеріал викладено

правильною мовою, без орфографічних та граматичних помилок, але присутні окремі стилістичні помилки.

1 бал ставиться, коли відповідь на запитання неповна, частково помилкова та фрагментарна. Студент не має системних знань курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії», не повною мірою володіє понятійно-термінологічним апаратом МНГ в цілому сформований. Студент висвітлює лише один підхід до тієї чи іншої проблематики, висвітлює окрему класифікацію тощо. Виклад матеріалу не структурований, часто порушується послідовність та логіка викладу. У відповіді відсутні посилання на фундаментальні дослідження з певної проблеми. Відповідь позбавлена творчого підходу і має формальний характер. Студент використовує знання в знайомій ситуації, але не може застосувати їх в новій ситуації. У відповіді наявні окремі граматичні, фактичні чи стилістичні помилки.

0,5 бали ставиться, коли у відповіді на питання студент демонструє вкрай поверхові знання з курсу «Сучасні освітні технології у викладанні географії». Відповідь неповна та частково помилкова. Студент оперує лише окремими фразами. Понятійно-термінологічний апарат МНГ несформований. Студент відтворює лише окремі фрагменти матеріалу, називає розрізнені факти, часто помилкові. Відповідь занадто лаконічна та має вигляд окремих висловлювань, не пов'язаних між собою. Студент не володіє вміннями застосовувати теоретичні знання на практиці, не наводить приклади тощо. У відповіді наявні грубі фактичні, теоретичні, стилістичні або граматичні помилки.

Підсумкова семестрова оцінка (до екзамену) визначається за вибором викладача як:

- *сума балів за усіма поточними формами контролю, передбаченими робочою навчальною програмою дисципліни;*

- *сума балів за самостійну та контрольні роботи.*

Підсумковий (семестровий) контроль

З дисципліни «Сучасні освітні технології у викладанні географії» передбачено екзамен.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової поточної семестрової оцінки до екзамену (максимум 60 балів) як суми підсумкових поточних оцінок, отриманих за результатами засвоєння всіх тем та оцінок за контрольну роботу.

Семестровий контроль у формі **екзамену** проводиться усно. На екзамен виносяться ключові питання сучасної МНГ та практичні завдання методичного спрямування. Білети містять 3 теоретичні та 1 практичне завдання. Максимальна сума балів, що виділяється на екзамен – 40 балів.

Підсумкова семестрова оцінка з дисципліни (сума балів) розраховується як сума підсумкової семестрової оцінки до екзамену та екзаменаційної оцінки та виставляється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

Підсумкова семестрова оцінка проставляється у Відомості обліку успішності (форма № Н-5.03), Аркуші успішності студента (форма № Н-5.04), Індивідуальному навчальному плані студента (форма № Н-2.02), Заліковій книжці студента (форма № Н-2.03).

Підсумкові екзаменаційні письмові роботи, листки тестувань, листки усної відповіді зберігаються на кафедрі протягом одного календарного року після складання екзамену.

Критерії оцінювання знань, умінь і навичок студентів

при складанні екзамену з дисципліни «Сучасні освітні технології у викладанні географії»

30-40 балів ставиться у випадку, коли студент повністю засвоїв зміст курсу, вільно володіє навчальним матеріалом і вміє усвідомлено застосовувати його на практиці як в знайомих так і в нових ситуаціях. Має системні, повні, міцні знання з дисципліни. Студент вміє аналізувати, систематизувати інформацію, узагальнювати, робити висновки, висловлювати власну думку та аргументувати її. Студент вміє дати ґрунтовну відповідь на поставлене запитання, володіє понятійним апаратом географії населення. Володіє вміннями користуватися різними джерелами географічної та статистичної інформації. Усі передбачені програмою завдання виконані з максимальною якістю.

20-30 балів ставиться коли студент повністю засвоїв теоретичний зміст курсу, добре відтворює основний зміст навчального матеріалу. Застосовує знання у стандартних ситуаціях. Студент вміє аналізувати, систематизувати інформацію, узагальнювати, робити висновки. Студент вміє дати майже повну відповідь на поставлене запитання, володіє понятійним апаратом географії населення, але припускається незначних неточностей або не грубих

фактичних помилок. Всі передбачені програмою навички сформовані. Усі передбачені програмою завдання виконані, якість більшості з них близька до максимальної.

10-20 балів ставиться якщо теоретичний зміст курсу засвоєний частково. Студент в цілому правильно відтворює навчальний матеріал. Студент намагається аналізувати, систематизувати інформацію, висловлювати власну позицію, але недостатньо її аргументує. Необхідні практичні методичні навички в основному сформовані. Більшість робіт, передбачених програмою виконано, але деякі з них мають недоліки, фактичні або змістовні помилки.

5-10 балів ставиться у випадку, коли теоретичний зміст курсу засвоєний лише фрагментарно. Відповідь фрагментарна, нелогічна, а з деяких питань – відсутня. Більшість передбачених програмою навчальних завдань не виконано або їх якість близька до мінімальної. Але за додаткової самостійної роботи над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання завдань та глибше оволодіння навчальним матеріалом.

Питання до екзамену з дисципліни «Сучасні освітні технології у викладанні географії»

1. Поняття «освітні технології», «педагогічні технології», „технології навчання”.
2. Технологічний підхід у викладанні географії. Етапи впровадження технологічного підходу в освітній процес.
3. Історія виникнення технологій навчання.
4. Види освітніх технологій та моделей навчання у географічній освіті.
5. Структурні частини освітніх технологій: концептуальна основа, запланований результат, модель навчання, алгоритм навчальної діяльності, діагностика, контроль і корекція результатів навчання.
6. Критерії технологічності навчання: актуальність, результативність, цілеспрямованість, системність, наявність інваріантного механізму реалізації методичної моделі навчання, відтворюваність.
7. Освітні технології як основа творчої діяльності вчителя.
8. Класифікації освітніх технологій, які застосовуються у викладанні географії.
9. Традиційні технології навчання географії.
10. Технологія пояснювально-ілюстративного навчання: суть, переваги, недоліки, особливості методики застосування.
11. Технологія програмованого навчання.
12. Технологія диференційованого навчання. Суть поняття «диференціація навчання». Види диференціації навчання. Переваги диференційованого навчання географії.
13. Технологія групової діяльності учнів. Групова робота як різновид колективної форми організації навчально-пізнавальної діяльності учнів.
14. Види групової роботи. Способи формування груп.
15. Методичні особливості застосування групової роботи на уроках географії. Переваги групової роботи. Складнощі в організації групової роботи на уроках географії.
16. Технологія проблемного навчання географії. Суть та переваги проблемного виду навчання.
17. Поняття «проблемна ситуація», «проблема», «проблемне питання», «проблемне завдання», «проблемна вправа».
18. Способи створення проблемних ситуацій на уроках географії.
19. Рівні проблемного навчання. Методи проблемного навчання. Етапи розв’язання проблеми.
20. Проблемний урок географії: мета, завдання, структура та методика проведення.
21. Недоліки традиційної системи навчання. Поняття «інновація», «інноваційні технології навчання».
22. Критерії педагогічних інновацій. Інноваційний процес в освіті та його логіка.
23. Інноваційний потенціал педагога. Критерії наявності у педагога інноваційного потенціалу.
24. Особистісно-орієнтований підхід у викладанні географії як сучасна освітня парадигма.
25. Особистісно-орієнтовані технології навчання.
26. Компетентісний підхід у викладанні географії, його сутність та основні складові. Поняття «компетентність» та «компетенція». Види компетентностей: соціальні, комунікативні, інформаційні, полікультурні, продуктивної творчої праці, саморозвитку та самоконтролю.

27. Нові інформаційно-комп'ютерні технології навчання. Напрямки застосування інформаційно-комп'ютерних технологій в процесі навчання географії. Можливості та переваги ІКТ в процесі навчання географії.
28. Поняття «електронні засоби навчання». Напрямки використання електронних засобів на уроках географії.
29. Комп'ютер як засіб навчання географії. Можливості, переваги та проблеми при застосуванні комп'ютера як засобу навчання географії.
30. Мультимедійні технології у викладанні географії. Інтерактивні засоби. Дидактичні можливості інтерактивних мультимедійних дошок.
31. Електронні презентації у викладанні географії. Вимоги до навчальних презентацій.
32. Електронні навчальні програми на уроках географії. Види електронних навчальних програм за функціональним призначенням. Характеристики електронних навчальних програм. Структура електронної програми. Методичні вказівки до застосування електронних навчальних програм.
33. Електронний підручник в процесі навчання географії.
34. Електронні атласи та віртуальні глобуси у викладанні географії.
35. Технології дистанційного навчання.
36. Технологія проектної діяльності учнів. Мета і завдання проектної технології навчання. Проектування в педагогіці. Метод проектів. Вимоги до застосування методу проектів. Переваги методу проектів.
37. Поняття «навчальний проект». Вимоги до навчального проекту.
38. Типи проектів за змістом та характером діяльності учнів, за характером контактів, за кількістю учасників, за тривалістю проведення.
39. Робота над проектом (проектна діяльність): головні умови та алгоритм. Портфоліо та план проекту. Представлення результатів роботи над проектом.
40. Технології інтерактивного навчання. Поняття «інтерактивне навчання». Мета інтерактивного навчання. Суть та організація інтерактивного навчання.
41. Класифікація інтерактивних технологій за метою уроку та формою організації навчальної діяльності учнів.
42. Технології кооперативного навчання на уроках географії.
43. Технології колективно-групового навчання.
44. Технології ситуативного моделювання.
45. Технології опрацювання дискусійних питань.
46. Технологія розвитку критичного мислення учнів на уроках географії: суть, мета, завдання.
47. Поняття «критичне мислення». Характерні риси критичного мислення. Параметри критичного мислення.
48. Методи і прийоми розвитку критичного мислення.
49. Технологія модульного навчання. Модульна система навчання. Модуль (модульний блок). Переваги модульної системи навчання. Етапи модульно-розвивального навчання.
50. Модульно-рейтингова система навчання.

12. Розподіл балів, які отримують студенти з дисципліни «Сучасні освітні технології у викладанні географії»

Поточне тестування та самостійна робота												Сума
Розділ 1					Розділ 2						Підсумковий тест (екзамен)	
T1	T2	T3	T4	КР 1	T5	T6	T7	T8	T9	КР 1		
7	7	7	7	8	7	14	14	14	7	8	-	100

T1, T2 ... T12 – теми курсу

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Сучасні освітні технології у викладанні географії».
2. Тексти лекцій (в електронному варіанті).
3. Методичні розробки практичних занять (в електронному та паперовому варіанті)
4. Навчальний курс «Сучасні освітні технології у викладанні географії» на освітніх платформах Moodle-ЦДПУ, Вікі-ЦДПУ
5. Матеріали в навчальному класі «Сучасні освітні технології у викладанні географії» на освітній платформі Google Classroom

14. Рекомендована література

Базова

1. Дидактика географії : монографія (електронна версія) / В.М. Самойленко, О.М. Топузов, Л.П. Вішнікіна, І.О. Діброва. – К. : Ніка-Центр, 2013. – CD, ISBN 978-966-521-619-3. – 570 с
2. Дидактика географії : Монографія / В.М.Самойленко, О.М.Топузов, Л.П.Вішнікіна, О.Ф.Надтока, І.О.Діброва. – К.: Педагогічна думка, 2014. – 586 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Академвидав, 2004. – С.170-190.
4. Довгань Г. Д. Інтерактивні технології на уроках географії. – Х.: Вид. група „Основа”, 2005. – 128 с.
5. Загальна методика навчання географії : підручник [з грифом МОНМС України] / О.М. Топузов, В.М. Самойленко, Л.П. Вішнікіна. – К. : ДНВП "Картографія", 2012. – 512 с.
6. Інноваційні технології в роботі вчителя географії .- Х. : Основа , 2011 .- 127с. .-(Б-ка журналу "Географія"; Вип.9(93)) .-
7. Коберник С. Методика навчання географії в школі: Навчально-методичний посібник. – К.: Стафед-2, 2000. – С.7-11.
8. Коберник С.Г. Методика навчання географії в загальноосвітніх навчальних закладах : навч. посіб. / С.Г. Коберник., Р.Р. Коваленко., О.Я. Скуратович.; за ред. С.Г. Коберніка. – К. : Навч. книга, 2005. – 319 с.
9. Корнєєв В. П. Освітні технології в процесі вивчення географії // Географія – 2006– № 20– С.2–9.
10. Методика навчання географії / Упорядк. Н. Муніч, В. Серебряй. – К.: Ред.загальнопед.газ.,2005
11. Навчання географії : Понятійно-термінологічний словник (Рекомендовано МОН України як понятійно-термінологічний словник для вищих навчальних закладів (протокол засідання комісії з географії НМР МОН України від 10 червня 2014 р.)) / В.М.Самойленко, Я.Б.Олійник, Л.П.Вішнікіна, І.О.Діброва. – К.: Ніка-Центр, 2014. – 352 с.
12. Освітні технології навчання: Навч.-метод. посіб. / За ред. О. М. Пехоти. – К.: Видавництво А.С.К., 2003.– 255 с.
13. Понурова Г.А. Проблемный подход в обучении географии.–М.: Просвещение,1991.- С.41-77.
14. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. За ред. О. І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 191 с.
15. Топузов О.М. Проблемне навчання географії в школі: теорія і практика : монографія / Олег Михайлович Топузов. – К. : Фенікс, 2007. – 304 с.

Допоміжна

1. Безуглий В. Педагогічні можливості комп'ютерних систем при вивченні фізичної географії // Рідна школа.- 2000.- № 12.- С. 30.
2. Врублевська М. О.Секрети успішного уроку географії. – Х.: Вид. група „Основа”,2005.– С. 52-110.
3. Діяльнісний підхід у викладанні географії : досвід учасників конкурсу "Учитель року" / уклад. Є.І. Науменко .- Х. : Основа , 2012 .- 95С.
4. Дмитриева В.Г., Клевкова И.В. Формирование географической картины мира средствами информационных технологий // Краезнаводство. Географія. Туризм. -2007. -№29-32 (514-517). - С. 42-43.
5. Дудко Л.А.,Бурцев Р.В. Захист учнівської мультимедійної презентації // Географія. – 2007.- № 20 (96). – С.32.
6. Заездный Р.А. Графическая наглядность в преподавании экономической географии. Пособие для учителей. – М.: «Просвещение», 1990.
7. Зеленська Л.І., Агеєв Ю.О., Безуглий В.В. Комп'ютерний навчальний посібник „Фізична географія України”// Географія та основи економіки в школі. – 1997.- № 2. – С.21.
8. Інтелектуальні ігри на уроках географії / Уклад. В.О.Ніколаєнко .- Х. : Основа , 2011 .- 127с. .-(Б-ка журналу "Географія". Вип.10(94)) .-

9. Ісаєва Г. Інтерактивні методи навчання під час вивчення географії в школі // Географія та основи економіки в школі. – 2004. – № 4 – С. 43-45.
10. Кобернік С., Коваленко Р. Сучасний стан і перспективи комп'ютерного навчання географії // Географія та основи економіки в школі. – 2002.- № 3. – С.10.
11. Коваленко Р. Комп'ютерний слайд-фільм з географії „Природні зони Африки” // Краєзнавство. Географія. Туризм. -2003. -№ 8. - С. 19.
12. Комп'ютерні технології крізь призму географічної науки // Географія та основи економіки в школі. – 2006.- № 8. – С.2-5.
13. Корнєєв В.П. Комп'ютерне навчання //Краєзнавство. Географія.Туризм.-2002.-№42.-С. 3.
14. Корнєєв В.П. Форми організації навчання в школі: Посібник для вчителя. – Кам'янець-Подільський: „Абетка”,2004.-224 с.
15. **Маслова Н. М.** Сучасні освітні технології у викладанні географії : Навчально-методичний посібник для студентів вищих педагогічних навчальних закладів / Н. М. Маслова. – Кропивницький, 2019. – 101 с.
16. **Маслова Н. М., Костючик Ю.** Модель змішаного навчання як педагогічна інновація на уроках географії / Н. М. Маслова, Ю. Костючик // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Стратегії інноваційного розвитку природничих дисциплін: досвід, проблеми та перспективи» (м. Кропивницький, 21 березня 2019 р.) // Збірник наукових праць. – Кропивницький. – ЦДПУ, 2019.
17. Матюхін О., Харенко П. Використання персональних комп'ютерів на уроках географії. Методичні рекомендації // Краєзнавство. Географія. Туризм. -2002. -№ 42. - С. 7-12.
18. Олійник В.О. Система педагогічної освіти та педагогічні інновації / В.О. Олійник // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2001.– № 4. – С.61 – 69.
19. Сучасні підходи до викладання географії. Досвід учасників конкурсу "Учитель року" .- Х. : Основа , 2011 .- 96с. -(Б-ка журналу "Географія"; Вип. 7(91))
20. Уроки географії. Від класики – до сучасних технологій / За ред. Корнєєва В. П. – Х.: Вид. група „Основа”,2006. – С. 108-167.
21. Филатова Н.Б. Компьютер на уроке географии //География в школе. – 2001.- № 2. – С. 51.
22. Цимбалюк Н. Методика проведення групової роботи на уроках географії // Географія та основи економіки в школі. – 2005. – № 7 – С.10-11.
23. Чошанов, М.А. Гибкая технология проблемно–модульного обучения [Текст]: методическое пособие / М.А. Чошанов. – М., Народное образование, 1996.
24. Шутий Р.О., Шута Н.В. Застосування інформаційно-комунікаційних та мультимедійних технологій на уроках географії // Географія. – 2007.- № 15-16 (91-92). – С.53-61.

15. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт міністерства освіти і науки, молоді та спорту України // <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/>
2. Офіційний сайт інституту інноваційних технологій і змісту освіти // <http://iitzo.gov.ua/>
3. Методичний портал // <http://metodportal.net/node/581>
4. Учитель географії // <http://vadilla.moy.su/>
5. Всеосвіта.. Спільнота активних освітян. // <https://vseosvita.ua/>
6. Освітній проєкт “На урок” // <https://naurok.ua/>
7. PROMETHEUS. Найкращі онлайн-курси України та світу // <https://prometheus.org.ua/>
8. Географіка. Географічний портал. // http://geografica.net.ua/publ/galuzi_geografiji/metodika_vikladannja_geografiji
9. Географія для всіх // http://geo-bav.at.ua/load/urok_geografii
10. Я іду на урок географії // <http://geo-teacher.at.ua/>
11. Географія & Історія / Навчально-методичний сайт ПрАТ «Інститут передових технологій» // <http://osvitanet.com.ua/>
12. Geo-klass.at.ua // <http://geo-klass.at.ua/>
13. Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського // www.nbuv.gov.ua